

Jornades d'Estudi del Moble

Aquesta és una de les fitxes de catalogació que es treballen a les Jornades d'Estudi del Moble que se celebren cada mes a l'Associació.

Data: 12 de gener de 2010.
Autor/s de la fitxa: Àngels Creus Tuèbols.
Nom genèric: Civil Domèstic.
Nom de l'objecte: Escritori. Arquilla.
Estil: Diferents estils.
Datació: Segle XVII i intervenció posterior, segle XVIII.
Lloc de construcció: Aragó, possiblement.
Qualitat: Bona.
Mides totals: 80 x 67 x 41 cm.
Materials: Noguera com a fusta principal i de l'estructura interior. Fusta de boix i noguera per a l'embotit. Alba per als interiors dels calaixos. Pi. Guix, cola de pells, bol, pigments, fulls de pa de plata i colradura, per a l'acabat exterior. Ferro i metall per a les frontisses, els panys i les claus. Cuir per als tiradors interiors.
Sistema de construcció: Estructura formada per quatre posts emmetxades. Cornisa superior clavada a l'estructura. Tempanells emmetxats al cos. Calaixos emmetxats per dues cues d'oronella vistes entre costats i frontal i altres dues entre costats i darrere, amb fonadura clavada. Darrere clavat a l'estructura.
Tècniques decoratives: Marqueteria i filet embotit. Estofat. Plata colrada. Pintura jaspiada. Tornejat.
Elements representats: Caboixons. Anagrama de Maria. Cort. Fullatge i flors. Rocalles. Gelosies. Filetejat. Encerclats. Copes amb flors. Flors obertes, poncelles i petites fulles. Sanefa de tacs. Jaspíat.
Descripció: Buc paral·lelepípede que obre per tapa abatible amb un interior de

portelles i calaixos. L'exterior el decora un recobriments de plata colrada i l'interior una marqueteria d'embotit. L'extrem superior del cos mostra una cornisa retallada per ondes sinuoses amb caboixons en continuïtat per les tres parts vistes i un perfil asimètric que amaga el tauler pintat. A sota la capa pictòrica del tauler s'observa una decoració d'encerclats fets amb un doble filet embotit. El frontal del buc tanca per una tapa motllurada decorada amb la tècnica de l'estofat i la plata colrada. Dibuixa un cor central que guarda l'anagrama de Maria voltejat de rocalles, flors i fullatge. La cara interior de la tapa ensenya un jaspíat pintat amb pigments blaus, verds i vermells. La part superior centra un pany en forma arrodonida i es subjecta al cos mitjançant dues frontisses allargades ubicades a la part de sota el buc. L'interior mostra una distribució de tres registres per banda, portella entremig de dos calaixos, i altres dos centrals, més allargats i estrets, amb un espai buit a sota. Segmentat tot per uns tempanells decorats amb tacs alterns. Els frontals dels calaixos s'enquadren i es guarneixen amb una marqueteria embotida de filet que entrellaça unes fulles petites, flors obertes i poncelles. Les portelles a més centren una copa. Els tiradors són fets amb petites tires de cuir amb nus. Els costats presenten una decoració de rocalles amb una gelosia central amb l'acabat de plata colrada.

El darrere es mostra sense treballar i tot el cos descansa sobre quatre potes tornejades emmetxades a l'estructura mitjança una llata.

Estat de conservació: Bo
Restauracions: La policromia, la porta, la cornisa, les potes, les claus i la reubicació dels calaixos interiors, són posteriors. Petites faltes de fusta substituïdes.

Estudi: El soci

Albert Martí Palau, d'Antiguitats Palau, presenta a estudi aquest interessant escriptori per mostrar-nos la curiosa combinació d'estils que ha sofert amb les vicissituds del transcurs del temps. Primer, intentem analitzar i diferenciar els elements que es conserven de la construcció original del segle XVII, dels components incorporats en intervencions posteriors.

Exteriorment, l'escriptori o arquimesa, llueix una decoració de temàtica rococó feta amb la tècnica de l'estofat sobre una gruixuda capa de guix recoberta per fulls de plata i l'enriquidora colradura gairebé avui perduda. El motiu de cor amb l'anagrama de Maria que centra el frontal, el fullatge, la rocalla i les flors que l'envolten, junt amb la motllura mixta que l'emmarca, les rocalles amb gelosies que adornen els costats i el tipus d'acabat, són elements tots que formarien part del repertori decoratiu corresponen al segle XVIII.

El perfil ondulós de la cornisa, els caboixons i la manera com està construïda, clavada a l'estructura, igualment revela que no correspon al segle XVII. La part superior de la cornisa deixa entreveure les capes de preparació i el bol que amaga la plata. En els caboixons, de manera altern, s'intueix per restes de pigment vermell algun tipus de decoració acolorida, avui malmesa, que igualment observem en zones prominents del dibuix de la tapa. Punts destacats de color que junt amb l'efecte daurat que li conferia la colradura, segurament feien que la peça resultes molt més luxosa del que avui presenta. Les zones ennegrides manifesten la plata oxidada a causa de la pèrdua de la capa de protecció.

En el tauler que amaga la cornisa, a través de la capa pictòrica actual, es distingeix perfectament un dibuix d'encerclats fet en un doble filet embotit de boix, que igualment descobreixen els costats en punts del recobriments actual. S'evidencia un emmarcat amb doble filet embotit i un dibuix central similar al del tauler que formaria part del guarniment original del segle XVII. El treball dels ferros per dur a terme el dibuix de l'estofat, ha aprofundit tant sobre el guix que sembla inclús talla incisa. D'altra banda, l'exterior de la tapa no sembla que amagui cap tipus d'embotit ni altre decoració que no sigui l'actual.

[Fitxa 11]

La tapa s'ajusta en mides al cos en una col·locació descentrada de la motllura. La manera com es subjecta al buc tampoc és la correcta. Les frontisses allargades de la tapa, que sí que pertanyen al segle XVII, es subjecten al cos per la part exterior de sota el buc i no per la part interior com ensenya l'antic senyal coincident fins i tot en mides. Aquesta part inferior davantera del buc, duu al llarg un afegit fet en fusta de noguera col·locat fa molt de temps, com indica el fet que incorpori part del rebaix de l'antic senyal i l'empremta del fregament d'un dels calaixos inferiors.

El jaspíat de l'interior de la tapa, fet al tremp, tampoc encaixa amb aquesta tipologia d'escriptori. Sembla que volguí imitar els papers d'aigües amb què els relligadors folraven les guardes dels llibres. La tapa es veu lleugerament arquejada, li manquen els llistons a testa que generalment duen a contraveta als extrems com a reforç estructural. Centra, a la part superior, un pany rodó de ferro que sí que correspon al segle XVII. Altres panys de la mateixa època eren de línies rectes.

Les potes tornejades i les llates a les quals s'emmetxen són un altre element que no s'associa amb aquests tipus d'escriptoris, no en duïen, igualment són posteriors. Els mateixos claus de cabota rodona que les subjecta també els mostra la cornisa superior.

Pel que fa a la composició interior del frontal, subratllem que tant la tècnica constructiva com la decorativa corresponen a la manera de fer del segle XVII. L'espai buit central que figura sota els calaixos presenta mostres obvies de llistons i rebaixos que expliquen que duïa altres dos calaixos. El filet que enquadra el dibuix de la marqueteria d'aquests dos calaixos immediats superiors en delata la mutilació i la reubicació. Per mides correspondrien a l'espai buit i els dos primers serien els perduts. Per tant, la distribució original centrava quatre registres. Tots els frontals dels calaixos ensenyen les cues emmetxades i la testa de la fonadura vistes, fet que indica que les amagava una fina motllura bossellada com era habitual a l'època.

Els panys de les portelles no són els originals, no són de ferro i les frontisses que les subjecten tampoc. En un dels costats es veu perfectament el reblat de

la naia original que la subjectava al cos. La porta, perquè no s'endinsi, duu un premarc fet amb llistons de pi posterior. La decoració embotida de copes, flors i petites fulles, testimonia un gust pel repertori iconogràfic renaixentista amb clares reminiscències mudèjars, tal com acrediten aquestes petites fulles que simulen les peces embotides d'os de pinyolet o gra d'ordi que tant es varen utilitzar els segles XVI i XVII a Catalunya. Les flors obertes i poncelles són uns motius que es solen relacionar amb el segle XVII i la producció de la Corona d'Aragó. Unes peces grans vogides que s'introdueixen al repertori decoratiu a partir de la segona meitat del període. Les ratlles que presenten les peces embotides s'endinsaven mitjançà un burí. Un cop situada la peça constructivament i decorativament, el propietari ens explica que la va comprar a mans d'un comerciant d'Aragó que ja havia començat a fer cates sobre l'aspecte que llavors mostrava, totalment recobert amb pintura titanlux i purpurines. Per fotografia ensenyem la cridanera pintura que el cobria i el dilatat i acurat procés de restauració. La part exterior llúia vermella i daurada i l'interior verd i daurat. Es va optar per suprimir solament aquesta última capa d'acabat i anar retrobant el que es conservava a sota. Es varen suprimir les motlures que duïen els calaixos, tampoc originals, i els tiradors alfonsins, substituïts per una petita tira de cuir amb nus que no afegia cap greuje a la integritat de la peça.

Amb altres fotografies de diferents escriptoris aragonesos fem una anàlisi comparativa per establir com en realitat era aquesta peça en origen. Per tant, estem davant d'un escriptori o arquimesa del segle XVII dels dits d'Aragó, que al llarg del segle XVIII es recobreix amb una decoració rococó a la moda francesa i que més tard pateix una tercera intervenció on li acaben de fer una bona transformació pictòrica. El repinten totalment, readapten els calaixos, col·loquen les motlures, els tiradors alfonsins i recobreixen i amaguen el jaspíat. L'escriptori el va comprar, justament, per aquests joc atractiu d'estils i tècniques que el configuren. Un interior del XVII, amb un exterior del XVIII i l'encisadora jaspíada del revers de la tapa. És un clar exponent del concepte de reaprofi-

tament que ha sofert el mobiliari al llarg de la història amb l'adaptació de les peces a les modes i a les noves tendències.

La factura del moble, la tècnica embotida i el tema escollit, denoten una tendència popular de caire senzill. El que no vol dir que aquest tipus de peces estiguessin a l'abast de tothom.

Eren uns mobles molt preuats que marcaven l'estatus familiar i als que solament accedien membres socials d'un cert poder adquisitiu. Peces on es guardaven a pany i clau els documents importants de les cases que acompanyaven a les famílies inclús en els viatges, motiu pel qual molts d'aquests escriptoris duïen nanses als costats.

Certament és una curiosa peça que gràcies als criteris seguits i als procediments aplicats a l'hora de la restauració, ha aconseguit conservar en un bon equilibri compositiu aquestes diferents identitats que en definitiva avui l'enriqueixen.

Localitzacions anteriors: Aragó. Mercat antiquari.

Localització actual: Barcelona. Mercat antiquari.

Peces similars: Fitxa publicada a la revista estudi del moble núm. 4.

BIBLIOGRAFIA:

- AGUILÓ ALONSO, María Paz, 1993, *El Mueble en España Siglos XV-XVII*, Ed. Antiquaria, S.A., Madrid.
- FEDUCHI, L. 1969, *El Mueble Español*, Ed. Poligrafa, S.A. Revista Estudi del Moble, núm. 4, Jornades d'Estudi, fitxa 4, Barcelona, 2006.
- CONDESA D'AULNOY, 1962, *Viaje por España en 1679 y 1680*, Ed. Iberia, S.A.
- MAINAR, Josep, 1999, *Diccionari dels oficis del moble i de l'interiorisme*, Generalitat de Catalunya, Barcelona. VVAA, 1990.
- CATÀLEG, Mueble Español Estrado y Dormitorio. Madrid.
- RODRÍGUEZ BERNIS, Sofia, 2006, *diccionario de mobiliario*, Ministerio de Cultura.